

İQTISADI İSLAHATLAR ŞƏRAİTİNDE SİĞORTA SİSTEMİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ PROBLEMLƏRİ VƏ İSTİQAMƏTLƏRİ

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi – iqtisadi islahatlar şəraitində siğorta sisteminin təkmilləşdirilməsi problemləri və istiqamətlərinin tədqiqindən ibarətdir.

Tədqiqatın metodologiyası – sistemli və müqayisəli təhlil, iqtisadi islahatlar şəraitində siğorta sisteminin təkmilləşdirilməsi problemləri və istiqamətlərindən çıxış etməklə, bu problemlər üzrə metodoloji əsaslar və üsullar müəyyənləşdirilmişdir.

Tədqiqatın nəticələri – iqtisadi islahatlar şəraitində siğorta sisteminin təkmilləşdirilməsi problemləri və istiqamətləri üzrə tövsiyələr hazırlamaq və təkliflər irəli sürməkdən ibarətdir.

Acar sözlər: *iqtisadi islahatlar, siğorta sistemi, siğorta bazarı, siğorta fəaliyyəti, siğorta şirkətləri.*

GİRİŞ

Siğorta fəaliyyəti qədim tarixə malik fəaliyyət növlərindəndir, hələ bizim eradan əvvəl başlayaraq, siğorta fəaliyyətinin müxtəlif əlamətləri müşahidə edilmişdir. Artıq XIII əsrədə insanlar arasında ictimai-iqtisadi münasibətlər sistemində zərərlərin bölgündürülməsi forması yaranmış idi, XIV-XVIII əsrlərdə isə dəniz nəqliyyatının inkişaf proseslərində ortaya çıxan təhlükələrdən siğortalanma müqavilələri mövcud idi. XVIII-XIX əsrlərdə sənaye sahələrinin inkişaf etməsi ilə əlaqədar olaraq, siğorta fəaliyyətinin genişləndirilməsi baş vermişdir və həmin dövrdə həyat siğortasının müxtəlif formalarından istifadə olunmuşdur. XX əsrənən başlayaraq, siğorta sisteminin formallaşdırılması və inkişaf etdirilməsi prosesləri intensivləşmiş, institusional əsaslar yaranmış, müxtəlif fəaliyyət sahələrində ortaya çıxan risklərin qiymətləndirilməsi üsulları müəyyənləşdirilmişdir. Müasir dövrdə isə siğorta fəaliyyəti qlobal xarakter almış, yüksək texnologiyaların genişlənməsi, internet-resurslar və informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının sürətlə iqtisadi inkişaf proseslərinə tətbiqi ilə bağlı siğorta xidmətlərinin strukturu əhəmiyyətli səviyyədə genişlənmiş, o cümlədən, elektron siğorta xidmətləri formallaşmışdır.

Iqtisadi islahatlar şəraitində siğorta sisteminin səmərəliliyinin təmin edilməsi problemləri müasir dövrdə kifayət qədər aktuallığı ilə diqqət çəkir. Siğorta çox funksiyalı xüsusiyyətlərə malik

fəaliyyət sahələrindəndir və ölkənin maliyyə sisteminin əsas komponentlərindən hesab olunur. Belə ki, siğorta mühüm iqtisadi kateqoriya olaraq, başqa iqtisadi kateqoriyalardan əhəhmiyyətli səviyyədə fərqlənir. Bununla belə, bütün yaxınlıq və oxşarlıqlarına baxmayaraq, siğortanın digər iqtisadi kateqoriyalara bənzəməyən əlamətləri də mövcuddur. Siğorta iqtisadi inkişaf proseslərində risklərin azaldılması və müxtəlif subyektlər üzrə bölgündürülməsində spesifik funksiyaları yerinə yetirir [1]. Siğorta bir tərəfdən bölgündürəcək funksiyasına malik olsa da, digər tərəfdən xəbərdarlı funksiyası hesabına iqtisadi islahatlar şəraitində ortaya çıxa biləcək riskləri qabaqcadan xəbərdar edir, zəruri tədbirlərin görülməsinin vacibliyini bildirir. Eyni zamanda, siğorta - siğortalının əmlakının və əmlak mənafələrinin müdafiəsində formallaşan münasibətlərin məcmusu kimi də xarakterizə olunur. Belə ki, siğorta iqtisadi anlayış olmaqla yanaşı, iqtisadi fəaliyyət sahələrinin və cəmiyyətin inkişafında mühüm rol oynayır. Siğorta istehsal prosesində baş verən maddi itkilərinin əvəzinin ödənilməsi ilə əlaqədardır [2].

Qeyd edək ki, dünya təcrübəsindən çıxış etsək, siğortanın çoxlu sayıda müxtəlif növlərinin olduğunu görmək mümkündür. Bunları bir sıra qruplarda birləşdirmək olar və praktikada əsasən daha çox yayılmış siğorta qruplarına aid olunalar bunlardan ibarətdir: 1) icbari siğorta - burada əsasən müxtəlif hadisələr, konkret nəqliyyat və sitələrində baş verən bədbəxt hadisələrdən,

nəqliyyat qəzalarından sığortalanmalar, həmçinin tibbi sığorta daha çox yayılmışdır; 2) könüllü sığorta - bu tip sığorta qrupuna, ilk növbədə daha geniş spekterdə həyat sığortası daxildir və həyat sığortası sığorta fəaliyyətinin əhəmiyyətli hissəsini təşkil edir, bunlarla yanaşı yüklerin sığortası, pensiya sığortası və bədbəxt hadisələr üzrə könüllü sığortalanmalar diqqət çəkir; 3) əmlak sığortaları - bu kateqoriyadan olan sığorta fəaliyyəti bazar iqtisadiyyatı şəraitində xüsusilə geniş yayılmışdır, fiziki və hüquqi şəxslərin müxtəlif növ əmlaklarının sığorta edilməsi, obyektlərin yanından və qəzalardan sığortalanması, malların göndərilən ünvana təhlükəsiz çatması ilə bağlı sığorta əməliyyatları mühüm əhəmiyyət kəsb edir; 4) sahibkarlıq və biznes fəaliyyəti üzrə sığorta - bu kateqoriyadan olan sığorta fəaliyyəti əsas etibarı ilə alqı-satqı proseslərində və əməliyyatlarında bağlanılan müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirilməsinə dair məsuliyyəti özündə əks etdirir, eyni zamanda sahibkarlıq və biznes fəaliyyətindən risklərin sığortalanmasını təmin edir və 5) kənd təsərrüfatı sığortası - bu sığorta fəaliyyətinin başlıca istiqamətləri müxtəlif kənd təsərrüfatı və aqrar məhsulların sığortalanması, həmçinin çoxillik bitkilərin və heyvanların sığortalanması ilə bağlıdır.

Sığorta sisteminin inkişaf etdirilməsi və sığorta fəaliyyətinin modelləşdirilməsinə yanaşmaların təhlili

Dünyanın müxtəlif ölkələrində sığorta sisteminin inkişaf etdirilməsi, eyni zamanda sığorta fəaliyyətinin modelləşdirilməsi ilə bağlı proseslərinə yanaşmalar spesifikliyi ilə fərqlənir. Qeyd etmək lazımdır ki, son 20-30 il ərzində dünya ölkələrində sığorta sisteminin inkişaf etdirilməsi və sığorta bazarlarının dinamikliyinin intensivləşdirilməsi prioritətlərinə diqqət artmışdır. Belə ki, maliyyə bazarında baş verən transformasiyalar və inkişaf səmtləri kontekstində sığorta sisteminin rolu artmaqdə davam etmişdir. Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində dünya maliyyə böhranının və iqtisadi tənəzzülün mənfi fəsadlarının aradan qaldırılmasında sığorta fəaliyyətinin önəmli rolü olmuşdur və təsadüfi deyildir ki, sığortanın multiplikativ təsiri nəticəsində milli iqtisadiyyatların inkişaf proseslərində müsbət hallar diqqət çəkmiş, artım

templəri bərpa edilmişdir. Məsələn, ABŞ və Böyük Britaniyada, Yaponiyada, eyni zamanda bir sıra Avropa ölkələrində növbəti illərdə iqtisadiyyatın artım tempinin 1,0-1,5 % səviyyəsində yüksələcəyi gözlənilir. Çin Xalq Respublikasında isə iqtisadiyyatın artım tempinin 5-6 % səviyyəsində davam edəcəyi proqnozlaşdırılır [3]. Bunlarla yanaşı, maliyyə bazarlarının dinamikliyinin artması prosesləri çərçivəsində sığorta fəaliyyətinin rolunun daha da yüksələcəyi və sığorta şirkətlərinin dünya iqtisadi proseslərində, maliyyə bazarlarında əhəmiyyətinin artacağı gözlənilir.

Təsadüfi deyildir ki, dünyanın ən iri kapitala malik şirkətləri sırasında sığorta şirkətlərinin sayı ilbəl artmaqdadır [4]. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə sığorta bazarının artım tempinin az da olsa yüksəlməsi fonunda, inkişaf etməkdə olan dünya sığorta bazarında artımın dinamikliyi, ümumilikdə dünya sığorta bazarının növbəti illərdə inkişaf tempinin artmasını proqnozlaşdırmağa, həmçinin sığorta şirkətlərində maliyyə sabitliyinin idarəetmə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsində yeni yanaşmaların daha çox diqqət çəkəcəyi gözlənilir [5]. Bu amillər və inkişaf səmtləri baxımından, yaxın perspektivdə sığorta sisteminin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və bu sistemdə fəaliyyət göstərən sığorta şirkətlərinin maliyyə sabitliyinin idarəetmə mexanizmlərinin gücləndirilməsi tədbirlərinə daha çox önəm vəriləcəyini proqnozlaşdırmaq mümkündür.

Digər bir problem, sığorta şirkətləri ilə sığorta olunanlar arasında qarşılıqlı inam məsələsinin və etimad mühitinin həll edilməsidir, yəni bu sahədə mövcud problemlərin aradan qaldırılması vacib şərtlərdəndir. Bu onunla bağlıdır ki, praktikada sığorta şirkətləri topladıqları sığorta haqlarının əhəmiyyətli bir hissəsini sığorta ödənişlərinə sərf etmirlər və bununla bağlı qeyri-mütənasiblik haqlı olaraq sığorta xidmətləri istehlakçılarının nəzarlığına səbəb olur. Bir sıra göstəricilərə nəzər saldıqda, bunu əyani şəkildə görmək mümkündür. Belə ki, 2013-2017-ci illərdə dünya üzrə sığorta kompaniyalarının fəaliyyətinin təhlilindən baxıdında, sığorta ödənişlərinin artım tempi cəmisi ümumilikdə 3 %-dən bir qədər çox olmuşdur. Anaoloji göstərici inkişaf etməkdə olan bir sıra dünya ölkələrində 8,7 % təşkil etmişdir, amma bu göstərici iqtisadi cəhətdən inkişaf

etmiş ölkələrdə cəmisi 1,7 % səviyyəsində qərar tutmuşdur.

Ayrı-ayrı iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrdə sıgorta haqlarının toplanmış həcmindən istifadənin strukturuna nəzər saldıqda, 2017-ci il üzrə sıgorta ödənişlərinin artım tempi ABŞ-da - 1,3 % təşkil etmişdir və bu göstərici Kanadada - 2,3 %, Yaponiyada - 1,0 %, Almaniyada - 0,6 % səviyyəsində olmuşdur [6]. Bu sıradə qlobal sıgorta kompaniyalarının fəaliyyəti ilə bağlı məqamlar diqqət çəkir. Dünyanın bir çox ölkələrində geniş təsir dairəsinə malik olan qlobal sıgorta kompaniyalarının əksəriyyəti ABŞ-a məxsusdur, bir qrup kompaniyalar isə Böyük Britaniya, Yaponiya, Almaniya və Fransı təmsil edirlər. Son illərdə Çinin qlobal sıgorta kompaniyaları kapitallaşma səviyyəsinə görə dünya liderlərinə əvvəl məkdədir. Ümumiyətlə, bu ölkədə sıgorta potensialının kifayət qədər yüksək olması sıgorta kompaniyalarının dayanıqlı maliyyə mənbələrinin formalasdırılmasında və iqtisadi inkişaf proseslərində onların rolunun artırılmasında əhəmiyyətli funksiyaları yerinə yetirirlər.

Sığorta sisteminin təkmilləşdirilməsi və qlobal maliyyə çağırışlarına uyğun olaraq, daha səmərəli fəaliyyət alətlərinin formalasdırılması, onun multiplikativ təsirindən və çoxfunksiyalılıq xüsusisyyətlərindən səmərəli istifadə etməklə, iqtisadi islahatların aparılmasında və inkişaf proseslərinin sürətləndirilməsində fəal istifadə olunmasına marağın yaranması diqqət çəkir [7]. Eyni zamanda, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinin inkişaf etdirilməsi proseslərinin məhsuldarlığının və səmərəliliyinin yüksəldilməsi, bu proseslərdəki risklərin minimuma endirilməsi məqsədilə, sıgorta fəaliyyətindən istifadə imkanlarının realasdırılması strateji əhəmiyyəti ilə fərqlənir və bu amillər baxımından həmin proseslərinin idarəetmə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi, həmçinin onların səmərəliliyinin maksimum artırılması tədbirlərinin görülməsi vacib şərtlərdəndir. Bütün bunlar iqtisadi islahatların aparılmasında və dərinləşdirilməsində, iqtisadi inkişaf proseslərinin səmərəliliyinin yüksəldilməsinə müsbət təsir göstərir [8].

Bundan əlavə, sıgorta bazarı iştirakçılarının qarşılıqlı maraqlarının qorunması və bunlarla əlaqədar sıgorta şirkətlərində tələb olunan maliy-

yə resurslarının və ehtiyatlarının yaradılması, investisiya fəaliyyətinin təmin edilməsi idarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsi proseslərini zəruri edir [9]. Digər vacib məsələlər sıgorta fəaliyyətinin reallaşdırılması ilə bağlı olaraq, tarif və qiymət siyasetinin balanslaşdırılması, sıgorta xidmətlərinin əlçatanlığının təmin olunması və xidmətlərin strukturunun genişləndirilməsindən ibarətdir [10]. Ümumilikdə, iqtisadi islahatlar şəraitində, milli iqtisadiyyatın inkişafının prioritet vəzifələrinin və strateji hədəflərinin reallaşdırılması proseslərində sıgorta sisteminin inkişaf etdirilməsi üzrə strateji fəaliyyət istiqamətlərini Şəkil 1-dəki kimi verməyi məqsədə uyğun hesab etmişik

Şəkil 1-in təhlilindən baxdıqda, müasir dövrdə sıgorta sisteminin səmərəliliyinin yüksəldilməsi və bununla bağlı zəruri tədbirlərin sistəmli şəkildə həyata keçirilməsinin vacibliyi diqqət çəkir. Belə ki, sıgorta sistemi bir sıra mühüm funksiyaları yerinə yetirir və bununla bağlı strateji yanaşmaların hazırlanmasını tələb edir. Bunlara, ilk növbədə, sıgorta sisteminin strateji əhəmiyyətinin dərk edilməsi üzrə cəmiyyətdə və iqtisadiyyatda, bütövlükdə, ölkə üzrə konseptual yanaşmaların mahiyyətinin başa düşülməsi, sıgorta sisteminin səmərəli fəaliyyətinə imkan verən qanunvericilik bazasının formalasdırılması, bu sistemin hazırlı alətlərinin və mexanizmlərinin qlobal sıgorta çağırışlarına adekvatlığının təmin olunması, ölkə əhalisinin, iqtisadi subyektlərin maraqlarının müdafiəsində sıgorta fəaliyyətinin çoxfunksiyalılıq xüsusisyyətlərindən səmərəli istifadə olunması, sıgorta sisteminin multiplikativ təsirindən bəhrələnməklə əlavə dəyər yaradan sahələrin inkişaf etdirilməsi, investisiya fəaliyyətinin genişləndirilməsi və s. aididlər.

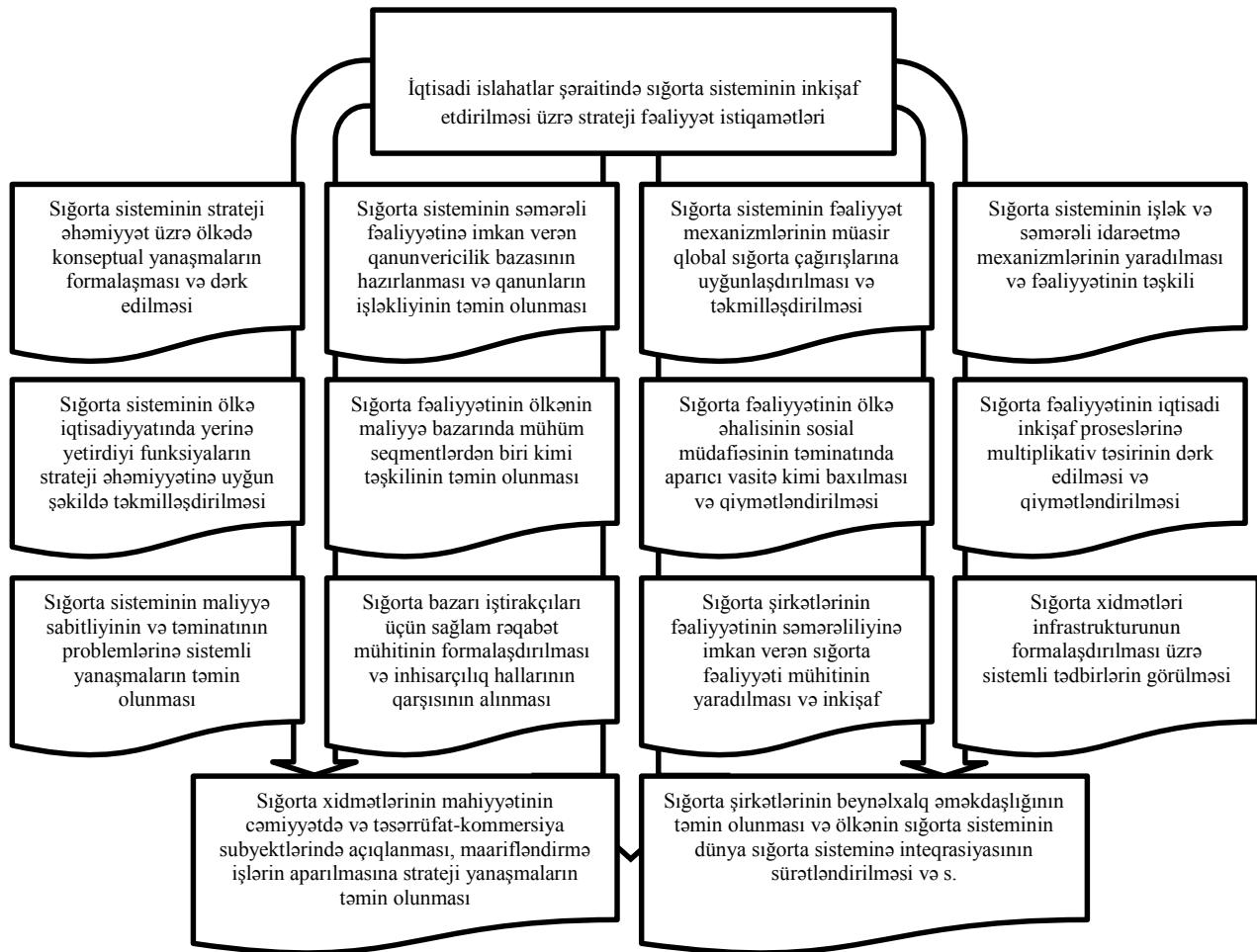
Sığorta fəaliyyətinin iqtisadi islahatların və iqtisadi inkişaf proseslərinin sürətləndirilməsinə təsiri məsələləri

Sığorta xidmətləri dövlət tərəfindən nə qədər tənzimlənsə belə, sıgorta fəaliyyətinin əsasında bazar mexanizmləri, iqtisadi münasibətlərin səmərəliliyi və dayanıqlılığı məsələləri, insanların müxtəlif risklərdən sıgortalanmasının prioritetliyi məsələləri daha çox önəm təşkil edir. Bu amillər baxımından sıgorta fəaliyyətinin iqtisadi

islahatların intensivləşdirilməsi proseslərinə təsiri daha geniş mənada baxılmalı və qiymətləndirilməlidir [11].

Şəkil №1.

İqtisadi islahatlar şəraitində sıgorta sisteminin inkişaf etdirilməsi üzrə strateji fəaliyyət istiqamətlərinin bloksxemi

Mənbə: tədqiqat materialları əsasında müəllif tərəfində hazırlanmışdır.

Bundan əlavə, sıgorta fəaliyyətinin iqtisadi inkişaf proseslərinin sürətləndirilməsi məsələlərinə komplaks yanaşmalar diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır. Belə ki, sıgorta fəaliyyəti iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində maliyyə resurslarının mobilizasiya edilməsini, sıgorta haqlarının vasitəsilə onların təmərküzləşməsini və bazaarda tələb olunan təsərrüfat-iqtisadiyyat subyektləri arasında bölgündürülməsini təmin edir [12]. Digər tərəfdən, sıgorta şirkətlərinin özləri dünyada, beynəlxalq səviyyədə, ayrı-ayrı ölkələrdə iri investisiya kompaniyaları kimi fəaliyyət göstərlər, investisiyalar yatırırlar, iri inkişaf və investi-

siya proqramlarında - layihələrində əsas iştirakçılar kimi çıxış edirlər [13]. Sıgorta iqtisadi inkişaf proseslərində özünün müxtəlif formaları ilə müxtəlif hüquqi və fiziki şəxslərin daha sabit fəaliyyət göstərmək potensialını artırmaqla bərabər, bu subyektlərin müxtəlif risklərdən qorunmasının təminatçısı kimi çıxış edir [14]. Sıgorta iqtisadi inkişaf proseslərinin modelləşdirilməsi, onların manevrlilik qabiliyyətinin artırılması, aparılan islahatların daha da dərinləşdirilməsi, bu proseslərdə təhlükə yaradan risklərin mənfi fəsadlarının optimal şəkildə bölgündürülməsi, dəyən zərərin həcmiinin minimuma endirilməsi və

bununla da iqtisadi inkişaf təsəkkünün fasiləsizliyinə şəraitin yaradılması proseslərinə güclü təkan verir. Formalaşdırılmış siğorta ehtiyatları hesabına iqtisadi inkişaf proseslərinin və iqtisadi islahatlar iştirakçlarının üzvləşdikləri dəyərin əhəmiyyətli hissəsini siğorta vəsítələri ilə kompensasiya etmək mümkündür [15]. Bunlarla yanaşı, siğorta fəaliyyəti iqtisadi inkişaf proseslərinin iştirakçlarının integrativ əlaqələrinin genişlənməsinə, maliyyə axınlarının səmərəliliyinin təmin olunmasına və bazar iştirakçlarının məraqlarının qorunmasına əlavə stimullar verir [16]. Qeyd edək ki, siğorta şirkətlərinin fəaliyyəti proseslərində ortaya çıxan risklərin sistemli şəkildə öyrənilməsi, onların optimal səviyyədə idarə olunması və mənfi fəsadlarının maksimum azaldılması tədbirlərinin görülməsi vacib şərtlərdəndir [17]. Belə olduğu təqdirdə siğorta biznesinin maliyyə mənbələrinin genişləndirilməsi hesabına tariflərin və qiymətlərin əlçatanlığı təmin etmək, siğorta fəaliyyətinin iqtisadi inkişaf proseslərinə təsirini artırmaq mümkün olardı [18]. Eyni zamanda, siğorta özünün kredit funksiyası hesabına siğorta haqlarının yığılmasından toplanan vəsaitlərin yenidən bölüşdürülməsi və, başqa sözlə, kreditləşdirmə əməliyyatlarının aparılmasını təmin edir [19]. Siğorta, digər tərəfdən, yığım funksiyasına malikdir, yəni siğorta haqlarının daxil olması hesabına pul vəsaitləri cəlb edir və onları yenidən yığımı yönəldir, bunlar isə pul-maliyyə axınlarının daha səmərəli idarəetmə sisteminin formalaşdırılmasını tələb edir [20].

Qeyd edək ki, müstəqilliyin bərpasından sonrakı dövrlərdə ölkədə siğorta sisteminin formalaşdırılması və inkişaf etdiilməsi üçün zəruri tədbirlər görülmüş, qanunlar qəbul olunmuşdur. Belə ki, 1993-cü il yanvar ayının 5-də “Siğorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunu qəbul olunmuşdur [21]. Bundan başqa, 25 dekabr 2007-ci ildə “Siğorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunu qəbul edilmişdir [22]. Bu qanunun başlıca missiyası ölkədə siğorta sisteminin inkişafının, siğorta bazarının peşəkar iştirakçılarının, o cümlədən siğortaçıların, təkrarsığortaçıların, siğorta vəsítəçilərinin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərini və prinsiplərini müəyyənləşdirmək, həmçinin siğorta sahəsində tənzimləmə və nəzarətin hüquqi-iqtisadi mexanizmlərini müəyyən etməkdir. Bunlarla bərabər, 28 oktyabr 1999-cu ildən “Tibbi siğorta

haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu” qüvvədədir [23]. Eyni zamanda, 24 iyun 2011-ci il tarixli “İcbari siğorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunu və 30 iyun 2017-ci il tarixli “İşsizlik siğortası haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunu bu qəbildən olan qanunlardandır [24;25]. Ölkə Prezidentinin 6 dekabr 2016-ci il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında maliyyə xidmətlərinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi”ndə maliyyə bazarlarının inkişafi, maliyyə xidmətlərinin strukturunun diversifikasiyalasdırılması, o cümlədən, siğorta xidmətlərinin səviyyəsinin yüksəldilməsi istiqamətində strateji hədəflər müəyyənləşdirilmişdir [26].

Şübhəsiz, bütün bunlar siğorta sisteminin təkmilləşdirilməsinə, siğorta bazarının daha da canlanmasına və onun regional fəaliyyətinin şaxələndirilməsinə müsbət təsir edəcəkdir. 2019-cu ilin əvvəlinə ölkədə 21 siğorta şirkəti fəaliyyət göstərir, bunlardan cəmisi 3 siğorta şirkətinin il ərzində topladıqları siğorta haqlarının həcmi 50 milyon manatdan çox təşkil etmişdir (“Paşa Həyat Siğorta” ASC, “Paşa Siğorta” ASC və “Atəşgah Həyat” Siğorta Şirkəti” ASC.). Siğorta şirkətləri tərəfindən 2018-ci il ərzində siğorta sınıfları üzrə hesablanmış siğorta haqlarının ümumi məbləği 727,9 milyon manat təşkil etmişdir və il ərzində bu məbləğin cəmisi 240,3 milyon manat və yaxud 33 %-i siğorta ödənişləri şəklində siğorta edilənlərə ödənilmişdir. 2018-ci il ərzində siğorta sınıfları üzrə hesablanmış siğorta haqları və siğorta ödənişlərinin təhlili göstərir ki, hesablanmış siğorta haqlarının strukturunda əsas yeri könüllü siğortalar tutur və bunlar 536,1 milyon manat olmuşdur, onun isə 305,7 milyon manat həyat siğortası ilə bağlıdır, qeyri-həyat siğortasının həcmi cəmisi 230,4 milyon manat təşkil etmişdir.

NƏTİCƏ

Iqtisadi islahatlar şəraitində siğorta sisteminin təkmilləşdirilməsi problemlərinin həlli və bununla bağlı fəaliyyət istiqamətlərinin səmərəliliyinin artırılması, mövcud mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi bir qrup məsələlərin qlobal maliyyə və siğorta çağırışlarına adekvat olaraq baxılmasını, nəzərə alınmasını şərtləndirir:

➤ ilk növbədə, iqtisadi islahatlar şəraitində siğorta sisteminin təkmilləşdirilməsi problemlərinə konseptual yanaşmalar strateji səviyyədə təmin olunmalı və bunlar dövlətin siğorta fəaliyyəti üzrə siyasetində mütləq şəkildə nəzərə alınmalıdır;

➤ siğorta sisteminin dayanıqlılığının və siğorta şirkətlərinin səmərəli fəaliyyətinin təşkili istiqamətində kompleks tədbirlər görülməli, qanunvericilikdəki boşluqlar aradan qaldırılmalı və dünya təcrübəsinə uyğunlaşdırılmalıdır;

➤ iqtisadiyyatda aparılan islahatların maliyyətindən və strateji hədəflərindən çıxış etməklə, siğorta fəaliyyətinin mövcud mexanizmlərinin maksimum təkmilləşdirilməli və siğorta xidmətlərinin strukturu çevik, əlçatan, keyfiyyətli xidmətlər hesabına diversifikasiyalasdırılmalıdır və s.

ƏDƏBİYYAT SIYAHISI:

1. Ataşov B.X., Ələkbərov Ə.Ə., Xudiyev N.N. Siğorta işi. Bakı, 2018, “Kooperasiya” nəşriyyatı, 416 s.

2. Xankişiyyev B.A., Abdullayev P.N. Siğorta işi. Bakı, “Adiloglu” nəşriyyatı, 2004, 186 s.

3. Прогноз развития глобального рынка страхования на 2017-2018 годы: 5 ключевых тенденций в мире. <https://forinsurer.com>.

4. Мировой страховой рынок: операторы, тенденции и инфраструктура.

<http://udik.com.ua>.

5. İbrahimov K.M. Dünya siğorta bazarının inkişaf tendensiyaları və qanunauyğunluqları // AUDİT Jurnalı, cild 21, №3, 2018.- S. 21-30.

6. Основные тенденции развития мирового страхового рынка.

<http://librisum.com>.

7. Солонина С.В., Овсяницкий Э.С., Ануфриева А.Н. Факторы обеспечения финансовой устойчивости и платёжеспособности страховой организации // Научный журнал КубГАУ, №99(05), 2014.

8. Рубин А.Г. Страховая деятельность в системе управления предприятием. Дисс. канд. экон. наук. Краснодар, 2000, 150 с.

9. Глазкова Г.В. Повышение эффективности управления финансовыми ресурсами страховых организаций. Дисс. канд. экон. наук. Москва, 2002.-196 с.

10. Рыжков О.Ю. Финансовая устойчивость страховщиков: оценка и управление. Монография. НГУ, Новосибирск, 2013.- 216 с.

11. Hollman K. W., Hayes R.D., Burton E.J. Insurance Regulation: Where Do We Go From Here?//Business Economics.- 1993.- Vol. 28.- №4.- P. 33-39

12. Lencsis P. M. Insurance Regulation in the United States: An Overview for Business and Government. Quorum Books.- 1997.- 314 p.

13. İbrahimov K.M. Dünya siğorta bazarının inkişaf tendensiyaları və qanunauyğunluqları // “Audit” elmi-praktiki jurnal, Cild 21, №23, 2018, S.21-30

14. Сущность, виды и функции страхования. <http://www.obzh.ru/eco/6-1.html>.

15. Смирнова Н.В., Васюкова Л.К. Механизм формирования страховых резервов как средство повышения эффективности функционирования страхового рынка // Российское предпринимательство. – 2013. – Том 14. – № 15. – С. 96-108.

16. Батаев В.А. Совершенствование системы страхования и развития экономики России // Финансы, 2010, №10, С.40-44.

17. Слепухина Ю.Э. Риск как экономическая категория: распределение и перераспределение рисков в страховании // Страховое дело, 2008, №9, С. 60-71

18. Вахрамеева Н.С. Модели развития страхования в регионах мира // Молодой ученый. 2015, №4, С. 349-352.

19. Колесникова Т.В. Взаимосвязь финансовой устойчивости и конкурентоспособности страховой организации / Т.В. Колесникова // Известия Иркутской государственной экономической академии (Байкальский государственный университет экономики и права). 2015. Т. 6, № 3.

20. Гварлиани Т.Е. Управление денежными потоками в страховании. Дисс. д-ра экон. наук. Москва, 2001.-362 с.

21. Siğorta haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu. Bakı, 5 yanvar 1993-cü il, № 437.

22. Siğorta fəaliyyəti haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu. Bakı, 25 dekabr 2007-ci il, №519-IIIQ.

23. Tibbi siğorta haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı şəhəri, 28 oktyabr 1999-cu il № 725.

24. İcbari siğorta haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu. Bakı, 24 iyun 2011-ci il, № 165-IVQ.

25. İşsizlik siğortası haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu. Bakı, 30 iyun 2017-ci il, №765-VQ.

26. Azərbaycan Respublikasında maliyyə xidmətlərinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-ci il 06

dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir. Bakı,
2016. -59 s.

Агаев Г.Р., докторант

Проблемы и направления совершенствования страховой системы в условиях экономических реформ

Резюме

Цель – заключается в исследовании проблем и направлений совершенствования страховой системы в условиях экономических реформ.

Методология – состоит из системных и сравнительных методов анализа, из научных взглядов исследователей и учёных по проблемам и направлениям совершенствования страховой системы в условиях экономических реформ.

Результат – подготовка соответствующих предложений и рекомендаций по проблемам и направлениям совершенствования страховой системы в условиях экономических реформ с учетом глобальных страховых вызовов.

Ключевые слова: *экономические реформы, страховая система, страховой рынок, страховая деятельность, страховые компании.*

Agayev H.R., doctoral student

Problems and directions of improvement of an insurance system in the conditions of economic reforms

Abstract

Resume Purpose of the research – is consists of a research of problems and directions of improvement of an insurance system in the conditions of economic reforms.

Methodology – consists of system and comparative methods of the analysis, of scientific views of researchers and scientists on problems and the directions of improvement of an insurance system in the conditions of economic reforms.

Findings – preparation of the relevant proposals and recommendations about problems and directions of improvement of an insurance system in the conditions of economic reforms taking into account global insurance challenges.

Keywords: *economic reforms, insurance system, insurance market, insurance activity, insurance companies.*

Daxil olub: 11.11.2018

Rəy verib: Sumqayıt Dövlət Universitetinin prof. Əliyev Ş.T.